



Enä- ja luonto-  
kulttuurimuseo  
Viitasaarelle

# *Erä- ja luontokulttuurimuseo Viitasaarelle*

Suomen metsästysmuseo ja Suomen Kalastusmuseoyhdistys yhdessä metsätalousministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä museoviraston kanssa ovat käynnistäneet ainutlaatuisen Erä- ja luontokulttuurimuseohankeen.

Tavoitteena museohankkeessa on kansainvälisesti vetovoimainen ja yhteiskunnallisesti vaikuttava museokokonaisuus jolla on merkittäviä aluetaloudellisia vaikutuksia. Nimensä mukaisesti museon aiheita ovat metsästys, kalastus, luonnon tuotteiden keräily, retkeily ja muu luonnon virkistyskäyttö.

Museon sijaintipaikkaa ei ole ennalta määritelty ja parasta vaihtoehtoa kotikunnaksi etsitään parhaillaan. Hankkeen käynnistäneet tahot pyytävät kiinnostuneita kaupungeja ilmoittautumaan kilpailuun museon sijainnista tammikuun 2021 loppuun mennessä.

Ilmoittautuminen kilpailuun tapahtuu vastaamalla viiteen kysymykseen, jotka on esitetty Erä- ja luontokulttuurimuseon kotisivuilla [www.eraluontomuseo.fi](http://www.eraluontomuseo.fi) sekä ilmoittautumalla mukaan mittelöön.

Viitasaari on keskeisen sijaintinsa, metsä- ja järviluontonsa, sekä mittavan erähistoriansa puolesta oivallinen sijainti Erä- ja luontokulttuurimuseolle. Nyt puheena oleva hanke on kuitenkin Viitasaarelle erittäin suuri toiminnallinen ja taloudellinen ponnistus.

Parhaimmillaan se voi kääntää väestöään menettävän kaupungin kehityssuuntaa selkeäksi maakunnan luontomatkailuveturiksi ja entistä vetovoimaisemmaksi kaupungiksi, mutta epäonnistuessaan museohankkeesta voi tulla pitkäaikainen taloudellinen riippakivi.

Sen takia hankkeeseen ryhtymistä ja sen eri puolia tulee arvioida huolellisesti keskustellen. Tämän julkaisun avulla ja kaupungeille esitettyihin kysymyksiin vastaten Viitasaaren kaupunki arvioi mahdollisuuksiaan kilvoittelussa Erä- ja luontokulttuurimuseon sijainnista.

Viitasaari 21.1.2021

**Janne Kinnunen**  
*kaupunginjohtaja*

# Sisällysluettelo

<i>Museohankkeen merkitys Viitasaaren kaupungille.....</i>	<i>3</i>
<i>Erä- ja luontokulttuurimuseolle useita sijaintivaihtoehtoja.....</i>	<i>5</i>
<i>Vierailijapotentiaali .....</i>	<i>10</i>
<i>Resurssit sekä synergia- ja kumppanuusedut.....</i>	<i>13</i>
<i>Erä- ja luontokulttuurimuseon talousvaikutukset kaupungille.....</i>	<i>17</i>

Viitasaari on kodikas ja moderni maaseutukaupunki, jossa arvostetaan sekä sivistystä että kekseliästä yritteliäisyyttä.



# VIITASAARI

*Pikkasen parempi periferia*



# HISTORIAN SUURIN HANKE

## *Museohankkeen merkitys Viitasaaren kaupungille*

Viitasaari sijaitsee valtatie 4:n E 75, Nelostien, ja kantatie 77:n, Sinisen tien, risteyskohdassa Keski-Suomen maakunnassa Saarijärven-Viitasaaren seutukunnassa. Maalaiskaupungin asukasluku on nykyisellään reilut 6000 ja seutukunnassa asukkaita on noin 30 000. Viitasaaren kokonaispinta-ala on 1600 km<sup>2</sup>, josta vesistöä on noin 340 km<sup>2</sup>.

Viitasaaren keskustaa ympäröi Keitelejärvi. Kaupungissa sijaitsee merkittäviä kansallisia ja kansainvälisiä koskireittejä mm. Kolima-Keitele koskireitti, sekä kirjailija Juhani Ahon tunnetuksi tekemä yksi maamme tunnetuin taimenkoski Huopanankoski.

Viitasaaren lähellä on kolme kansallispuistoa. Pyhä-Häkin kansallispuisto sijaitsee seutukunnalla Saarijärven ja Kannonkosken kunnissa noin 40 km päässä Viitasaaren keskustasta. Noin 80 km päässä on Salamajärven kansallispuisto seutukunnan Kivijärven ja Kinnulan kuntien sekä Etelä-Pohjanmaan Perhon kunnan alueella. Uusin on Etelä-Konneveden kansallispuisto Konneveden ja Rautalammin kunnissa, noin 100 km päässä Viitasaareltä.

Suurilla järvi- ja metsäalueilla Keski-Suomessa niin myös Viitasaarella pyyntielinkeinojen merkitys on aina ollut suuri. Viitasaarelaiset ovat myyneet veden ja metsän riistaa sekä kiertäville että maakauppiaille ja markkinoilla Jyväskylässä ja Kuopiossa. Metsälintuja kaupattiin aina Venäjälle saakka. Vielä 1900-luvun alussa pyyntielinkeinot olivat taloudellisesti merkittäviä.

Pohjoisen Keski-Suomen kalansaalista on myyty ympäri Suomea. Keiteleen vesistöä pidettiin kalamiehen toivealueena ja Viitasaari on ollut ylivoimainen muikukupitaja, jossa nuottia oli kaikkein eniten. Viitasaaren suurpitaja oli ollut Ruotsin vallan aikana muikunpyynnin keskus valtakunnallisesti ja asema säilyi vielä pitkään 1800-luvullakin. Ei siis ihme, että kaupungin vaakunaa koristaa nykyiselläänkin seitsemän hopeakylkistä muikkua.

Viitasaaren historiankirjojen metsä- ja vesialueiden käyttöä sekä metsästystä ja kalastusta käsittelevien jaksojen mukaan Ruotsinvallan aikana 1730-1740 lukujen taitteessa valtion toimesta suoritti sisämaassa tarkastusta Ulrik Rudenskiöld, joka teki tarkkoja havaintoja metsästystavoista. Rudenskiöld tiesi kertoa – aivan oikein – ettei Viitasaarella ollut jahtivoutia ollenkaan, sillä tällainen virkamies oli turha, koska jokainen viitasaarelainen talonpoika oli itse metsämies.

Vielä tänä päivänä metsästys on suosittu harrastus viitasaarelaisten joukossa. Viitasaaren riistanhoitoyhdistyksessä on lähes puolitoistatuhatta jäsentä.

Viitasaaren kaupungille nyt suunnitteilla oleva Erä- ja luontokulttuurimuseo olisi kautta aikojen merkittävin kulttuuri- ja matkailuhanke. Se olisi myös taloudellisenä investointina kaupungin suurin yksittäinen julkinen investointi kautta aikojen. Hanke parantaisi toteutuessaan alueen työllisyyttä ja kaupungin vetovoimaa ja parhaimmillaan lisäisi merkittävästi tulomuuttoa ja kääntäisi Viitasaaren asukasluvun uudelleen kasvu-uralle.

Toteutuessaan hanke toisi mukanaan myös uutta osaamista ja rikastuttaisi elinkeinoelämää. Seutukunnan lapsille ja nuorille hanke olisi erittäin merkittävä lisä paikallisen ja kansallisen identiteetin syntymisen kannalta.

Museon sijoittuminen Viitasaarelle tekisi kaupungista merkittävän luontomatkailuveturin, edistäisi nykyistä seutukunnallista matkailuteollisuutta ja lisäisi haja-asutusalueen kuntien uskoa yleensäkin tulevaisuuteen. Erä- ja luontokulttuurimuseo mahdollistaisi lukuisten muiden innovatiivisten yrityshankkeiden syntymistä ja olisi talous- ja elinvoimavaikutuksiltaan ylisukupolvinen hanke.

Viitasaarella hanke ei sen koon ja merkityksen vuoksi hukkuisi muiden hankkeiden joukkoon, vaan saisi ansaitsemansa huomion ja painoarvon. Erä- ja luontokulttuurimuseo tulisi olemaan Viitasaaren kärkihanke ja sisältö kaupunkimarkkinoinnissa ja kaupungin brändäyksessä. Lisäksi Erä- ja luontokulttuurimuseo kytkeytyisi kiinteänä osana vasta käynnistyneeseen Vanha Viitasaari -hankekokoaisuuteen jossa tavoitellaan vetovoimaista tapahtuma-, kulttuuri- ja kaupallisten palveluiden kokonaisuutta vilkasliikenteisen valtatie 4:n varteen.

Viitasaari olisi sijaintinsa ja perinteensä kannalta luonteva eräluontokeskuksen sijoittumiskohde keskellä Suomea. Viitasaaren sijainti lukuisten heimorajojen keskellä suo mahdollisuuden riippumattomasti monien eri osakulttuurien, tapojen ja toimintojen esille tuomiseen.

Viitasaari tavoittelee hankkeella merkittävää elinvoimasyäystä sekä luontomatkailun kansallisen veturin asemaa.



# VALTATIEN JA VEDEN ÄÄRELLÄ

## *Erä- ja luontokulttuurimuseolle useita sijaintivaihtoehtoja*

Viitasaaren kaupungin kolme eri Erä- ja luontokulttuurimuseolle sijaintivaihtoehtoa ovat uudisrakennus Torinrantaan, kiertotalousvaihtoehto kaupungintalolla ja saarivaihtoehto Kirkkosaarella.

Eri vaihtoehdot mahdollistavat Erä- ja luontokulttuurimuseon toteuttajataholle tarkentaa hankesuunnitelmassa sopivaan vaihtoehtoon. Torinranta-vaihtoehdossa kaupungin infrastruktuuri ja palvelut ovat välittömässä läheisyydessä ja



Avoin Torinranta kuvan keskivaiheilla.

uudisrakennuksessa on mahdollista toteuttaa teemaan sopivaa arkkitehtuuria. Uudisrakennuksen kustannustaso asettuu vaihtoehtojen keskivaiheille.

Kaupungintalon uudiskäytössä arvokas rakennus saa uuden käyttötarkoituksen museorakennuksena. Uusioikäkäytössä rakennuksen rajat ovat selvillä heti projektin alkuvaiheesta lähtien ja yhteiskunnan resurssiviisauden kannalta kiertotalousvaihtoehto on ekologisim. Kiertotalousvaihtoehdon kustannustaso on eri vaihtoehtojen edullisin ratkaisu.

Viitasaaren eli Kirkkosaaren rakennettava vaihtoehto on keskelle koskemattonta luontoa rakennettava Erä- ja luontokulttuurimuseo. Kirkkosaari on ollut keskeisenä paikkana vuosisatoja alueella ja Viitasaaren ensimmäinen kirkko rakennettiin saareen 1600-luvun puolenvälin aikaan. Tällöin todettiin, että kirkkoon on tasaväkinen matka pitäjän joka puolelta. Kirkkosaaren vaihtoehto on kallein esitetyistä sijainneista. Kirkkosaareen täytyy rakentaa infrastruktuuri sekä liikenneyhteydet samassa yhteydessä.

## 1. Erä- ja luontokulttuurimuseo Keitelelen rannalla

### 1.1 Yleiskuvaus

Viitasaaren kaupungin keskustassa oleva Torinranta-Porthanin puisto-Vanha Yhteiskoulu -aluekokonaisuus soveltuisi Erä- ja luontokulttuurimuseolle erinomaisesti. Alue rajautuu Keitele-järveen ja sijaitsee aivan Viitasaaren keskustassa, valtatie vt4 välittömässä läheisyydessä. Museokokonaisuuden uudisrakennus sijoittuisi Torinrantaan lähelle kaupungin toria ja satamapalveluita. Ulkotiloihin sijoittuvat palvelut ja toiminnot voisivat olla Torinrannan lisäksi Porthanin puiston varrella ja museoalueen päätepisteenä olisi Vanhan yhteiskoulun alue rantoinen ja vesialueineen.

Torinranta on maisemallisesti komea paikka; siitä avautuu yksi Viitasaaren koimeimmista järvimaisemista. Osa Erä- ja luontokulttuurimuseosta voidaan sijoittaa veden päälle. Torinranta on vaativa, mutta kiinnostava suunnittelukohte, joka soveltuisi erinomaisesti kansallisen arkkitehtuurikilpailun kohteeksi.

### 1.2 Kaavatilanne

Asemakaava. Voimassa olevassa asemakaava (2012) Erä- ja luontokulttuurimuseo sijaitsisi liikerakennusten korttelialueella (KL) ja ulottuisi myös puistoalueelle (VP) sekä asuin-, liike ja toimisto-rakennuksen korttelialueelle (AL).

KL-korttelin tonttitehokkuus on 0.7 ja korkein sallittu kerrosluku on III. Alueen max. kerrosala on 6550 k-m<sup>2</sup>. Myös Torinrannan pohjoispuolinen kerrostalotontti on tarvittaessa käytettävissä Erä- ja luontokulttuurihankkeen tarpeisiin.

Asemakaavaa voidaan muuttaa tarvittaessa ja kaavamuuutos on toteutettavissa ns. kumppanuuskaavoituksella Erä- ja luontokulttuurimuseohankkeen kanssa rin-



Ote ajantasa-ase-  
makaavasta.



Ote yleiskaavaluonnok-  
sesta.

nakkain.

Erä- ja luontokulttuurimuseon sijoituspaikka Torinrantaan on merkitty valkoisella ympyrällä.

Yleiskaava. Alueella on myös vireillä keskustan osayleiskaava, jota valmistellaan ehdotusvaiheeseen. Hankkeen tarpeet voidaan huomioida kaavaehdotuksessa. Tavoitteena on saada kaava lainvoimaiseksi vuoden 2021 aikana.

Alue on osayleiskaavassa (luonnos) merkitty keskustatointojen alueeksi (C-1), jolla kehitetään kaupan ja hallinnon palveluja. Alueelle voidaan sijoittaa hallinto-, toimisto-, palvelu- ja myymälätiloja sekä keskustaan sopivaa asumista.

Erä- ja luontokulttuurimuseon sijoituspaikka Torinrantaan on merkitty valkoisella ympyrällä.



Kaupungintalo.

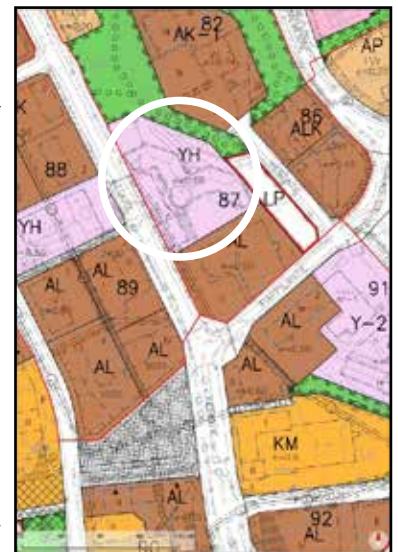
## 2. Kaupungintalo Erä- ja luontokulttuurimuseoksi

### 2.1 Yleiskuvaus

Ylikulutus, väestönkasvu ja ilmastonmuutos pakottavat yhteiskunnat muuttumaan tehokkaammiksi ja vähäpäästöisemmäksi. Yksi ratkaisu tähän on kiertotalous, jonka tavoitteena on pitää resurssit mahdollisimman pitkään kierrossa (käytössä) ja säilyttää niiden arvo. Viitasaaren kaupungintalo on monien muiden kunnan- ja kaupungintalojen tapaan ylimitoitettu tulevaisuuden tilatarpeisiin. Kiertotalouden näkökulmasta yksi vaihtoehto voi olla se, että Viitasaaren kaupungintalo muutetaan peruskorjauksessa Erä- ja luontokulttuurimuseoksi. Rakennus on 4-kerroksinen ja kerrosalaltaan yli 5000 m<sup>2</sup>. Rakennuksessa on olemassa auditorioksi soveltuvat tilat, korkea keskusaula sekä ”siipiosissa” tutkijoille ja opetushenkilöille toimistotilat, arkistotilat ja muuntojoustavia huonetiloja näyttelytiloiksi. Rakennuksen ulkomuoto mukailee siipensä auki levittänyttä lintua, mikä tuo yhtymäkohtia myös rakennuksen mahdolliseen käyttöön Erä- ja luontokulttuurimuseona.

Kaupungintalo on maakunnallisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristön kohde ja tärkeä osa Viitasaaren modernia rakennusperintöä. Se on rakennettu vuonna 1985 arkkitehti Olavi Norosen suunnitelmien mukaan. Arkkitehtuurissa on nähtävissä regionalistisia ns. Oulun koulun vaikutteita mm. paikallisten materiaalien kuten mustan graniitin käytössä julkisivuissa.

Rakennus sijaitsee paraatipaikalla aivan kaupungin keskustassa, Viestinmäki ja



Ote ajantasa-ase-  
makaavasta.



Ote yleiskaavaluonnok-  
sesta.



komea männikkö taustanaan ja siihen liittyy runsaasti paikoitusalueita.

## 2.2 Kaavatilanne

Asemakaava. Voimassa olevassa asemakaava (2007) Erä- ja luontokulttuurimuseo sijaitsisi hallinto- ja virastorakennusten korttelialueella (YH), joka rajautuu taustan lähivirkistysalueeseen (VL) ja yleiseen paikoitusalueeseen (LP).

YH-korttelin tonttitehokkuus on 0.6 ja korkein sallittu kerrosluku on IV.

Erä- ja luontokulttuurimuseon sijoituspaikka kaupungintalolle on merkitty asemakaavaotteeseen valkoisella ympyrällä.

Yleiskaava. Alueella on myös vireillä keskustan osayleiskaava, jota valmistellaan ehdotusvaiheeseen. Hankkeen tarpeet voidaan huomioida kaavaehdotuksessa. Tavoitteena on saada kaava lainvoimaiseksi vuoden 2021 aikana.

Alue on osayleiskaavassa (luonnos) merkitty keskustatoimintojen alueeksi (C-1), jolla kehitetään kaupan ja hallinnon palveluja. Alueelle voidaan sijoittaa hallinto-, toimisto-, palvelu- ja myymälätiloja sekä keskustaan sopivaa asumista.

Erä- ja luontokulttuurimuseon sijoituspaikka kaupungintalolle on merkitty yleiskaavakartalle valkoisella ympyrällä.

## 3. Erä- ja luontokulttuurimuseo saarella

### 3.1 Yleiskuvaus

Yhteistyössä Viitasaaren seurakunnan kanssa Erä- ja luontokulttuurimuseolle tarjoutuisi ainutlaatuinen paikka Kirkkosaarella luonnon keskellä, mutta samalla lähellä taajamaa ja nelostietä (E75). Taajamasta sen erottaa noin 250 metrin levyinen Kirkkosalmi, jonka ylittävää siltayhteyttä on selvitetty Kirkkosaaren maankäytön yleisselvityksessä (2007). Kirkkosaari on muutamia vanhoja huviloita lukuun ottamatta rakentamaton. Sen pinta-ala on noin 285 hehtaaria.

Vanha Kirkkosaari eli Viitasaari (Wiittasaari) on ollut keskeinen suunnan näyttäjä vuosisatojen ajan alueen metsästäjille ja kalastajille. Jo kivikaudella noin 8000 vuotta sitten Kirkkosaaren Kulmavuori on ollut Muinais-Päijänteiden saari, jonka ohi on kulkenut kivijauden ”valtaväylä” Salpausselältä Pihlputaan Muurasjärvelle – meren rantaan. Kirkkosaari on oletettavasti ollut myös pakana-aikainen keskus, johon viittaavat Kulmavuoren pronssikautiset kiviröykkiöt.

Nimensä mukaisesti Kirkkosaarella ovat sijainneet Viitasaaren kolme aiempaa kirkkoa, joista vanhin on rakennettu 1590-luvun alussa. Kolmas kirkko rakennet-



Kirkkosaari ilmakuvassa kuvan yläosassa, etualalla Viitasaaren keskusta, Nelostie sekä saarta mantereen puolella lähimmäisenä ABC.



Näkymä Kirkkosaaren itärannalta.

tiin vuonna 1777 ja siirrettiin 100 vuotta myöhemmin nykyiselle paikalleen Haapasaaressa. Kirkkosaaressa on näkyvissä kirkon kivijalkaa ja vanha viinikellari (1753) sekä edelleen käytössä oleva vanha metsähautausmaa.

Erä- ja luontokulttuurimuseon rakennus sijaitsisi Kulmavuoren päällä, josta avautuu ”ikiaikainen” vesistönäkymä Keiteleeseen Suovanselälle. Alueella sijaitsevia luontokohteita hyödynnettäisiin toiminnallisina elämyskohteina. Saaressa on tarjolla luontokohteiden lisäksi myös merkittävää kulttuurihistoriaa. Toteutuksessa huomioidaan saarella olevien arvokaiden luonto- ja kulttuuriympäristökohteiden säilyminen ja toisaalta hyödyntäminen osana saaren mahdollista matkailu- ja virkistyskäyttöä.

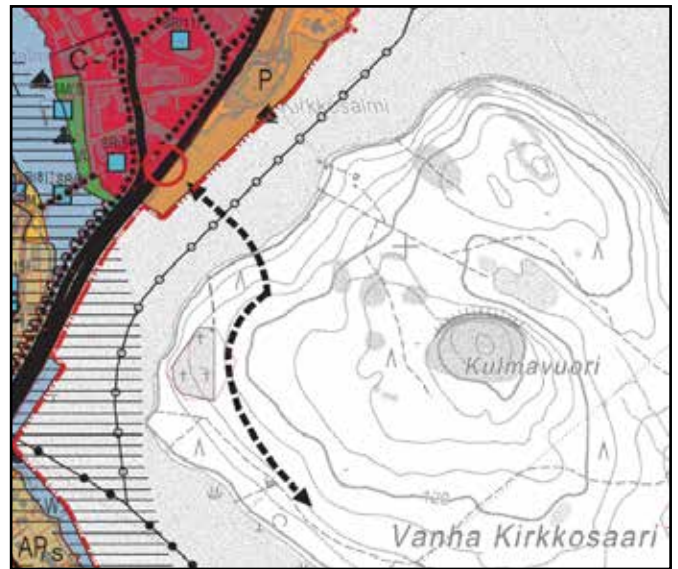
Kirkkosaari on historiallisesti ja maisemallisesti erityinen paikka. Se on Torinrannan tapaan vaativa, mutta kiinnostava suunnittelukohde, joka soveltuisi erinomaisesti kansallisen arkkitehtuurikilpailun kohteeksi. Kohteen sijainti ja maisemaa näkyy kuvissa alla.

### 3.2 Kaavatilanne

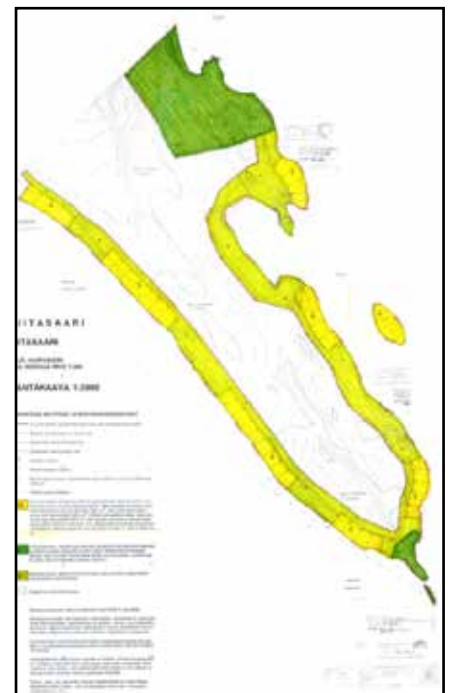
**Yleiskaava.** Viitasaaren keskustan osayleiskaava (luonnos) ei ulotu Kirkkosaaressa. Kaavakartan ulkopuolelle on kuitenkin informatiivisena merkintänä merkitty keskustan ja Kirkkosaaressa välinen yhteystarve. Kirkkosaaressa maankäytön yleisselvitys tehtiin vuonna 2017. Mahdollista kaavoitusta varten tehtiin taustaselvityksiä, laadittiin maankäyttösuunnitelma ja arvioitiin hankkeen kokonaistaloudellista merkitystä. Siinä yhteydessä selvitettiin myös siltavaihtoehtoja. Saarta ei lähdetty kuitenkaan selvityksen jälkeen kaavoittamaan, vaan kaavoitus keskittyi taajamaan.

**Asemakaava.** Viitasaari Kokkilan ranta-asetymäkaavassa (1994) on Kulmavuoren eteläpuolisille rannoille osoitettu 32 ohjeellista loma-asunnon rakennuspaikkaa (RA).

Kirkkosaaressa maankäytön ideoinnissa vuonna 2000 Kimmo Kautto ideoi arkkitehtuurin opinnäytetyönä Kirkkosaaressa maankäyttöä, jossa loma-asutus rajattiin kylämäisiin kortteleihin saaren lounaisrannalle. Alue on mitoitettu 83 asunnolle ja noin 250 asukkaalle. Suunnitelmassa on vahva sosiaalinen, ekologinen ja yhdyskuntataloudellinen perusta.



Keskustan osayleiskaava (luonnos) ei ulotu Kirkkosaaressa.



Ranta-asetymäkaava.



# ELÄMYKSIÄ MUSEOSTA JA LUONNOSTA

## *Vierailijapotentiaali*

Viitasaaren sijainti Keski-Suomen järviolueen pohjoisosassa ja kolmen kansallispuiston (Salamajärvi, Pyhä-Häkki, Etelä-Konnevesi) läheisyydessä tarjoavat museolle monipuoliset toimintaedellytykset. Lisäksi venematkailussa voi hyödyntää Keitele-Päijänne reitistöä.

Museon ajateltu sijainti esimerkiksi Vanha Viitasaari -alueen yhteyteen tukee kokonaisuuden ja kaupungin pidemmän aikavälin kehittämistä ja on sijainniltaan keskeisellä paikalla helpon saavutettavuuden kannalta.

Viitasaaren kaupungin sijainti Nelostien (vt 4) ja Sinisen tien (kt 77) risteyskohdassa on Suomen mittakaavassa merkittävä risteyskohta. Ajoneuvojen vuorokautinen liikennemäärä on nykyisin noin 7 300 ajoneuvoa. arvioitu ajoneuvomäärä vuonna 2040 on 24 prosenttia enemmän, ollen silloin noin 9 000 ajoneuvoa.

Vuodessa liikennemäärä nykyisellään on noin 2,6 miljoonaa ajoneuvoa. Jos näistä 2 prosenttia pysähtyy museolla se tarkoittaa 52 000 autoa vuodessa. Autossa kaksi henkilöä on vierailija määrä 104 000 henkeä. (Tavoitteena 100 000 kävijää).

Vuonna 2040 kasvun myötä 9 000 ajoneuvoa / vrk eli 3,3 miljoonaa ajoneuvoa vuodessa. Mikäli näistä pysähtyy 3 % museolla on se 66 00 autoa / vuosi. Kun au-

tossa on kaksi henkilöä, vierailijamäärä lähes 132 000 henkilöä.

Viitasaaren ABC-liikenneasemalla pysähtyy tällä hetkellä vuosittain satoja tuhansia asiakkaita. Kun näistä saadaan museolle 3 prosenttia, on kävijämäärä noin 22 000-30 000 (autossa on vain yksi matkustaja).

Liikenne jakaantuu tasaisesti koko vuodelle, pois lukien juhlapyhät ja lomaseongit (joulu, pääsiäinen, juhannus, talvi- ja kesälomat), jolloin liikenne on erittäin vilkasta. Kävijämäärä on siis melko tasaista koko vuoden.

Korona on muokannut ihmisten vapaa-ajan käyttäytymistä: Luontomatkailu ja kiinnostus luontoon ja eräilyyn on lisääntynyt merkittävästi. Tämän uskotaan jatkuvan myös tulevaisuudessa.

Monet luontokohteet etelässä ovat ruuhkaisia, eikä siellä enää koeta luonnon hiljaisuutta ja rauhaa, joka on pohjoisessa Keski-Suomessa mahdollista. Tässä on mahdollisuus myös kansainväliselle matkailulle tulevaisuudessa. Kiinnostus luontomatkailuun on kasvanut etenkin nuorilla ja nuorilla aikuisilla.

Tyypillistä kävijäprofiilia on haasteellista määritellä, koska kyseinen museo koskettaa lähes jokaista suomalaista ja valtavan määrän ulkomaalaisia kävijöitä. Kävijäryhmiä on useita, joista käsitellään muutamia esimerkkejä. Sijainnin osalta kävijöitä on autoilijat, jotka pitävät taukoa Viitasaarella niin itä-länsi kuin pohjois-etelä suunnassa liikkuvat. Erä- ja luontomatkailijoille Suomesta ja kansainvälisesti museo on lähtöpiste alueen muihin luontokohteisiin (kansallispuistot, järvimatkailu (kalastus/veneily), erävaellus, metsästys, hyvinvointimatkailu jne.).

Lomamatkailijoille Viitasaari on keskeinen pysähdyspaikka eri ilmansuuntiin matkailtaessa, kuten myös ryhmämatkailijoille Viitasaari on taukopaikka pohjois-etelä sekä länsi-itä suunnassa. Kävijöitä ovat myös Viitasaarella etätyötä tekevät ja he, joilla on loma-asunto lähialueella. Alan keskus on olennainen myös erä- ja luonto-opiskelijoille Suomesta ja kansainvälisesti.

Alueen matkailun kehittymiselle Museolla on merkittävä vaikutus. Tätä voidaan vertailla vuoden 2016 tehtyyn selvitykseen alueella ja mitä se olisi vuonna 2022. Vuoden 2016 tutkimuksen on tehnyt FCG ja heidän sekä muiden matkailutoimijoiden arvion mukaan kasvu olisi 2016 vuodesta 2022 vuoteen noin 25 %:a.

Muutamia otantoja selvityksestä; Viitasaaren välitön matkailutulo 2016 oli 30 M€, 25 % kasvu nostaa tulon yli 37 M€:n. Välillinen matkailutulo Lomaseudun alueesta kasvaisi 25-30 miljoonasta 31-37 miljoonaan euroon. Matkailijoiden käyttämä rahamäärä kasvaisi vajaasta 30 miljoonasta yli 37 miljoonaan. Näissä luvuissa ei ole huomioitu Museon merkitystä, joka varmasti summia kasvattaa.

Viitasaaren väestöpohja on noin 6 000 asukasta, pohjoisen Keski-Suomen asukasmäärä on vajaa 70 000 asukasta. Kun tarkastellaan koko Keski-Suomen, jota Museo koskettaa on asukkaita noin 270 000. Viitasaaren sijainti on huomioitava myös Savon ja Pohjanmaan suuntaan, joihin etäisyydet ovat lyhyet. Kyseinen väestöpohja on erittäin merkittävä Museon sijainnille.

Viitasaaren oheispalvelut ovat mitoitettu nykyisen matkailijoiden tarpeisiin. Viimeisten vuosien aikana on tehty muun muassa matkailutoimijoiden kanssa yhteisiä kehitystoimenpiteitä, joiden avulla matkailijoiden määrää on saatu nostettua. Museon tuoma kasvu matkailupuolella tullaan huomioimaan matkailutoimijoiden tekeminä investointeina ja palvelujen kehittämällä.

Tulevaisuudessakin matkailijat kaipaavat rauhaa, tilaa ja hiljaisuutta, jota ei kasvukeskuksissa ole. Tässä Viitasaaren sijainti ja vetovoima vierailijoille on mitä parhain.

Vetovoimana on myös tuotava esille Viitasaaren ja lähialueen tapahtumat, jotka yhdessä museon kanssa laajentavat vierailijaprofilia. Museon yhteydessä mahdollisesti pidettävillä eri teemoilla ja keihäänkärjillä saadaan vierailijapotentialiaa kasvatettua.

Näitä voivat olla esimerkiksi ohjatut kansallispuistokierrokset, elämiskohteiden esille tuonti, jossa muun muassa kalastuksen näkökulmasta Huopanankoskella tulee olemaan iso merkitys.



# VERKOSTOT VALMIINA VESILLÄ

## *Resurssit sekä synergia- ja kumppanuusedut*

Perinteisesti tunnettuna ja arvostettuna maa- ja seutukunnallisena toimijana Viitasaari tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia monipuolisten ja laajojen synergia- ja kumppanuusetujen tarjoamiseen. On perusteltua todeta, että paikkakunnan asukkaiden, eri toimijoiden ja kaupungin hallinnon välillä vallitsee yksimielinen näkemys kansalaisten luontosuhteen merkityksestä ja siihen liittyvien tavoitteiden edistämisestä.

Vahvan perustan siihen antaa Viitasaaren perinteet eränkäyntiin ja luontoon liittyvissä elinkeino- ja harrastus-



Huopanankosken vanha hautomo (1928).

toiminnoissa. Paikkakunnan sijainti heimorajojen risteyksessä on luonut rikkaan kulttuuri- ja luontohistorian. Perustelluin syin Viitasaari pystyy vastaamaan kasvussa olevaan kulttuuri- ja luontomatkailun trendiin.

Viitasaaren kaupunki on pääomistaja maakunnan suurimmassa elinkeinoyhtiö Witas Oy:ssa, joka myös vastaa laajan seutukunnan matkailun kehittämisestä. Yhteistyössä Witas Oy:n ja kaupungin tytäryhtiön Wiitaseudun Yrityspalvelut Oy:n kanssa Viitasaaren kaupungilla on laajoja kehittämis- ja hallinnointihankkeita.

Hankkeissa tavoitellaan vahvasti elinvoiman ja vetovoimaisuuden kasvattamista Viitasaaren kaupunkistrategian tavoitteiden mukaisesti. Suuren mittakaavan museohankkeessa kyse on myös koko aluetalouden kannalta tärkeiden synergiaetujen huomioimisesta.

Valtakunnallinen museo tulee olemaan aina vetovoimainen sekä hankkeena että toiminnassaan. Viitasaaren ja koko seutukunnan matkailun osalta kyseessä on kaikkien aikojen suurin matkailuhanke, johon tullaan panostamaan laajalla yhteistyöllä. Viitasaarella toimii Sydän-Suomen Keskusvaraamo Oy, jonka tarjoamiin palveluihin tuleva museo varmasti hyvin sopii.

Paikkakunnalla on useita matkailualan palveluyrittäjiä, joiden toiminta tukee museosuunnitelmaa ja toisaalta museohankkeen myötä yritysten kasvattaminen ja kehittäminen toteutuu. Tarjolla on mm. metsästys-, kalastus-, moottorikelkkailu- ja veneilyalan matkailuun liittyviä palveluja.

Äskettäin käynnistyneeseen Keitele-Päijänne -vesistömatkailun hankkeeseen Erä- ja luontokulttuurimuseo sopii erinomaisesti, ei vähiten vesistön äärelle suunnitellun sijaintipaikkansa perusteella.

Kaupungin ohjauksessa tapahtuva etätyön ja monipaikkaisuuden kehittäminen antaa mahdollisuuksia laaja-alaisen yhteistyöverkoston rakentamiseen hälventäen mahdollisia etäisyysongelmia.

Jo aiemmin pilottihankkeena toiminut nyt paikkansa vakiinnuttanut etätyötila ja osaamiskeskus Lennätin ja kehitysvaiheessa oleva Digipaja ovat lisänneet merkittävästi yhteistyötä ja uutta synergiaa sekä yritystoimintaan että vapaaseen kansalaistoimintaan.

Viitasaaren Huopanankoskella sijaitsee kenties Suomen tunnetuin koskikalastuskohde, jonka teki tunnetuksi intohimoinen kalastuksen harrastaja kirjailija Juhani Aho. Kaupunki omistaa Huopanankosken vanhan hautomon, joka on rakennettu vuonna 1928. Hautomo sijaitsee lähellä Huopanankosken vanhaa siltaa ja on tärkeä osa valtakunnallisesti arvokasta Huopanankosken kulttuuriympäristöä (RKYohde). Huopanankosken kulttuuriympäristö kuvastaa koskipaikan monipuolista käyttöä mylly- ja lohenskalastuspaikkana sekä uittoväylänä ja siihen liittyy myös henkilöhistoriallista ar-



Dioraama lohenskalastusvaiheista.

voa.

Viitasaaren kaupunki toteutti vuosina 2011-2012 kaksi Huopanankosken Leader-hanketta. Toinen niistä oli vanhan hautomon kunnostaminen näyttelytilaksi ja kulttuuripolun toteuttaminen. Toinen hanke sisälsi kalastushistoriallisen näyttelyn sekä kulttuuripolun suunnittelun ja toteutuksen. Näyttelyn ja kulttuuripolun sisällön ja fyysisen toteutuksen suunnitteli Suomen Kalastusmuseoyhdistyksen toiminnanjohtaja Ari Lappalainen.

Korkeatasoiset dioraamat toteutti Fish Art / Jukka Saari. Näyttely kuvaa Juhani Ahon Huopanankoskea ja koostuu pysyvästä näyttelystä (julistekuvat ja tekstit sekä dioraamat kaloista ja koskesta) sekä joka kesä vaihtuvasta teemanäyttelystä lasivitriineissä. Vaihtuvan näyttelyn toteutuksesta ovat vastanneet Ari Lappalainen ja muutamana kesänä Anssi Uitti (SUKL ry).

Esineitä ja aineistoja on saatu yksityishenkilöiltä, yhdistyksiltä sekä Riihimäen Metsästysmuseon ja Vääksyn Suomen vapaa-ajankalastusmuseon kokoelmista. Huopanankosken kalastushistoriallinen näyttely voi tulevaisuudessa muuttua varsinaiseksi kalastusmuseoksi lähes autenttiossa hautomo- ympäristössä. Huopanankosken kalastushistoriallinen näyttely on ollut talkoovoimin avoinna kesäisin. Se on tietävästi ainut sisävesien kalankasvatuksesta kertova näyttely/museo.

Huopanankosken alueen matkailutoimintaa ollaan kehittämässä ja suunnitteilla on myös Juhani Aho –kalamaja-hanke, jossa on tarkoitus hyödyntää vanhaa myllytuvan hirsirunkoa ja yhdistää siihen ns. Juhani Ahon talon arkkitehtuuria ja rakenteellisia ominaisuuksia.

Huopanankosken rikas kulttuurihistoria ja nykyinen vetovoima ja kehitteillä olevat matkailuhankkeet tarjoavat perustettavalle museokokonaisuudelle erinomaisen synergiaedun. Viitasaarella sijaitsee myös Kolima-Keitele-vesireitti lukuisine kalastuskoskineen.

Viitasaarella sijaitsee 1980-luvulla eri asiantuntijatahojen voimin perustettu Metsätyömuseo, jonka laaja aineisto ja verkostot voidaan hyödyntää myös tulevissa museohankkeissa.

Viitasaarella toimii oma lukio ja ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä, jossa on koulutusaloina mm. kuljetus- sekä ravintola ja cateringala. Viitasaaren lukion linjojen yhtenä kehittämisen vaihtoehtona on keskusteltu eräpainotteisuudesta.

Em. mainittujen tahojen kanssa on mahdollista kehittää yhteistyötä laajaa yhteistyötä, joka vaikuttaa tulevan museon oheispalvelujen suunnittelussa.

Viitasaarella on mahdollisuudet tulevan museokokonaisuuden energia- ym. perustarpeiden uudenaikaiseen ja innovatiiviseen hyödyntämiseen. Selvitetään mahdollisuudet järvilämmön ja aurinkoenergian käyttöön.

Edellä mainituissa toiminnoissa pyritään kiinteään yhteistyöhön Jyväskylän Ammattikorkeakoulun kanssa. Viitasaaren kaupungissa toimii kestävä kehityksen toimikunta, joka osaltaan kartoittaa tarvittavia edellytyksiä.

Tuleva museohanke on koko Keski-Suomen maakunnan näkökulmasta merkittävä ja vetovoimainen hanke. Keski-Suomen museo ammatillisesti johdettuna maakuntamuseona on Viitasaaren hankkeen tukena ja tarjoaa asiantuntijuuttaan hankkeen kaikissa vaiheissa.

Mahdollisena kiinteänä yhteistyökumppanina nähdään myös Jyväskylän yli-



opisto. Yliopistosta löytyy Suomen ainoa museologian alan koulutusta tarjoava yksikkö ja ainoa museologian professuuri. Yhteistyö voi liittyä niin tutkimustoimintaan kuin opiskelijoiden harjoitteluun.

Sanomalehti Keski-suomalaisen varapäätoimittaja on lehden pääkirjoitussivulla ilmaissut näkemyksensä, että valtakunnallisen Erä- ja luontokulttuurimuseon sijoituspaikkana tulisi olla Viitasaari. Maakuntalehden tuki on kaikissa hankkeen vaiheissa ensiarvoisen tärkeä.



# KAUPUNKI MERKITTÄVÄ RAHOITTAJA

## *Erä- ja luontokulttuurimuseon talousvaikutukset kaupungille*

Saatavilla olevan tiedon valossa uudisrakennus kyseiseen tarkoitukseen tulisi maksamaan noin 30 miljoonaa euroa.

Jos rakentamiseen saataisiin valtion rahoitusta 30 prosenttia, jäisi keskuksen nettohinnaksi 21 miljoonaa euroa. Kaupungin sijoitusvarallisuutta ei tähän hankkeeseen kannata sijoittaa, koska hankkeelta ei voida odottaa sijoitetulle pääomalle tuottoa. Näin ollen keskuksen rakentaminen tulisi rahoittaa lainarahalla.

21 miljoonan euron lainan lyhennykset 30 v tasalyhenteiselle lainalle olisivat 0,7 miljoonaa euroa vuodessa ja korkokulut noin 105 000 euroa (korkokanta 0,5 %). Vuotuiset rahoituskulut seuraavan 30 vuoden aikana tulisivat olemaan siis 800 000 euroa per vuosi.

Tuloslaskelmaan kirjattavat vuosipoistot tämän hankkeen osalta tulisivat olemaan 40 vuoden tasapoistoilla 525 000 euroa.

Suunnitellun kokoisen kiinteistön vuosittaiset ylläpitokustannukset tulisivat

olemaan noin 360 000 euroa.

Saatavilla olevan tiedon valossa kiinteistö olisi kaupungin omistuksessa ja säätiö huolehtisi keskuksen toiminnan pyörittämisestä. Jotta hanke ei heikentäisi kaupungin taloudellista asemaa, tulisi kiinteistöstä periä vuokraa säätiöltä ainakin rahoituserien ja kiinteistön ylläpidosta aiheutuvien kustannusten verran.

Valtio tukee avustuksen muodossa museoiden toimintaa, avustusten määrä on vaihdellut 30-50 % museotoiminnan nettokustannuksista laskien. Tässä tapauksessa avustuksen saajana tulisi olemaan perustettava säätiö, jonka palveluksessa olisivat kaikki keskuksessa työskentelevät henkilöt. Säätiö vastaisi myös keskuksen näyttelytoiminnasta ja sen kustannuksista.

Tällä hetkellä käytössä olevan tiedon valossa ei voida arvioida näitä säätiölle tulevia kustannuksia. On tärkeä huomioda, että avustus kattaa kuitenkin syntyneistä kuluista maksimissaankin vain puolet, joten keskuksen toiminnan rahoitus on riippuvainen kävijöiden maksamista pääsymaksutuloista ja muista avustuksista. Mikäli säätiö ei onnistu saamaan avustusvaroja muilta tahoilta, jää avustusvastuu pitkälti kaupungille.

Museo ei ole valtionavun piirissä heti valmistuttuaan, joten perustettavalla säätiöllä tulisi olla varallisuutta ainakin niin paljon, että se selviää kahden ensimmäisen vuoden nettokustannuksista ilman valtionosuutta. Varovainen arvio kahden ensimmäisen vuoden kustannuksista on noin 5,4 miljoonaa euroa.

Kaupungille hankkeesta tulevia välillisiä tuloja on vaikea tässä vaiheessa arvioida. Tulot koostuvat uusien hankkeen kautta työllistyvien henkilöiden verotuloista ja yritysten parantuneiden tulosten kautta maksettavista yhteisöveroista. Uudet syntyvät verotulot tuskin tulevat kattamaan kaupungille keskuksen toiminnasta syntyviä uusia kustannuksia.

Kaupungilla on tällä hetkellä 10,7 miljoonan euron sijoitusvarallisuus, josta osa voitaisiin sijoittaa perustettavan säätiön peruspääomaan. Sijoituksista saatavia tuloja voitaisiin ohjata vuotuisiin avustuksiin säätiölle. Näin toimimalla ei vaarannettaisi kaupungin lakisääteisten palvelujen rahoitusta.

Kaupungin taloudellinen asema ei mahdollista eräluontokeskuksen uudisrakennuksen rakentamista ja sen käyttökustannuksista huolehtimista. Kaupunki voi osoittaa rakennukselle keskeisen tontin kaupungin keskustasta ja lahjoittaa sen keskuksen rakentamista varten.